

<https://urok.osvita.ua/materials/mova/rol-frazeologizmiv-u-movlenni/>

Тема: Основні ознаки фразеологізмів. Джерела української фразеології. Національно-мовний колорит фразеології

Мета: поглибити та узагальнити знання учнів з української фразеології; розкрити функціонально-стилістичні можливості фразеологічних одиниць; удосконалити вміння стилістично доцільно використовувати сталі словосполучення в усному й писемному мовленні, розширювати світогляд учнів, заохочувати до освоєння виражальних можливостей української мови; виховувати любов до рідної мови, свого народу та повагу до національної культури

Обладнання: підручник, словник фразеологізмів, дидактичний матеріал, інтерактивні вправи

Тип уроку: урок формування практичних умінь і навичок на основі повторення

Фразеологія – найбільш самобутнє явище.
Поряд з лексикологією вона є єдиною ділянкою
мовних явищ, де відбивається зміст культури
Віктор Ужченко

Добір на національну фразеологію – душа кожної мови
Іван Огієнко

Нема мудріших, ніж народ, учителів,
У нього кожне слово – це перлина...
Максим Рильський

Перебіг уроку

I. Мотиваційний етап

Формування полікультурної і лінгвістичної компетентностей

- Чи цікаво спілкуватися з людиною, яка позбавлена почуття гумору?

- Сьогодні розмова піде про світ образного слова, який передає найтонші відтінки відчуттів, думок. Образне слово – це найкращий спосіб донести не лише думку, а й емоцію. Ми зрозуміліші іншим, коли говоримо лаконічно і влучно, додаючи в свої слова частинку гумору.
- Традиційна українська культура завжди відзначалася життєстверджуючим початком, щирістю, відчуттям свободи, відвертістю, добродушністю, самоіронією, мобільним реагуванням на складні життєві ситуації.

Ужченко Віктор Дмитрович (український [лінгвіст](#), [професор](#), доктор філологічних наук, завідувач кафедр Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, засновник Луганської [фразеологічної](#) наукової школи^[1], член [Української національної комісії з питань правопису](#)^[2]) сказав: «Фразеологізми – іскрометні скарби мовної образності – передають найтонші відтінки душевних порухів, обарвлюють висловлене в національний колорит. У них - спостережливість, досвід, життєві поняття та уявлення багатьох поколінь». Кожна мова володіє цими скарбами, вони збагачують світову культуру, адже є такі вислови, що зрозумілі в будь-якому куточку світу (наприклад, **Nota Bene, Homo sapiens**), і наша українська мова також не є виключенням, вона особливо щедро наділена фразеологізмами, приказками та прислів'ями, крилатими висловами та пісенними примовками, адже наші люди вміють жартувати, ставитися з гумором до життєвих ситуацій, підсміюватися одне над одним і навіть над собою. Тому варто наповнювати свою мовну скарбничку, звертаючись до джерел народної творчості. **(Епіграф)**

У час беззастережного копіювання чужих для українців форм життя і шоу-культури відродження й відновлення цінних морально-естетичних та інтелектуальних надбань сміхової культури українців сприяє формуванню творчої особистості з виразними національними рисами.

- Що допомагає нам зробити власне мовлення яскравішим? Звичайно, це фразеологізми?
- Характеристика поняття фразеології (складання ментальної мапи).
  - **Ознаки фразеологізмів**
  - **Типи фразеологізмів**
  - **Джерела фразеологізмів**

Формування компетентностей саморозвитку і самоосвіти

1. Визначення мети уроку, очікуваних результатів

Продовжити речення:

Я хочу дізнатися про...

Я хочу навчитися...

Я хочу навчити вас визначати синтаксичну роль фразеологізмів.

Очікувані результати:

- пояснювати значення фразеологізмів, приказок, крилатих висловів;
- доречно використовувати фразеологізми в мовленні;
- визначати можливі джерела походження фразеологізмів та з'ясовувати їхній виховний потенціал;
- перекладати фразеологізми рідною мовою;
- працювати із фразеологічними словниками;
- звертати увагу на чистоту й культуру мовлення.

2. Система оцінювання

Лист оцінювання _____		
Завдання	Кількість балів	
	Мак	Фактична

1. Усна вправа «Відгадай фразеологізм»	2	
2. Робота в групах «Я художник, я так бачу»	2	
3. Стилiстична роль фразеологiзмiв	6	
4. Синтаксична роль фразеологiзмiв	2	
5. Iнтерактивна вправа «Встанови логiчні пари»	6	
6. Вiльне есе		
Оцiнка		: 2 =

III. Засвоєння навчального матеріалу в процесі виконання практичних завдань

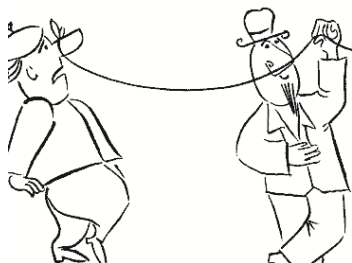
Формування мовленнєвих, комунікативних компетентностей

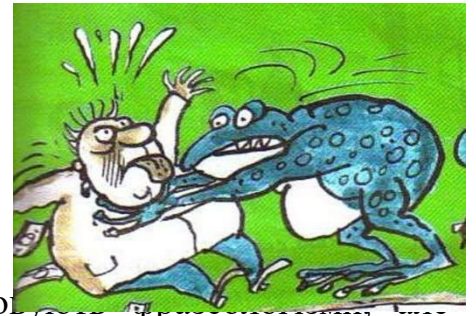
1. Усна вправа «Відгадай фразеологізм»

- На нього кидають слова і гроші, коли не цінують; його радять шукати у полі, коли хтось безслідно зник.
- Вони не квіти, а в'януть; їх розвішують, дуже довірливі.
- Ним можна клювати, як дзьобом; його задирають, коли зазнаються.
- Він може довести до Києва і далі; його можна нагострити, як ніж.
- Він коневі не товариш і дружній череді не страшний; скільки його не годуй, він усе у ліс дивиться.
- Їм можна не вірити і навіть колоти їх; коли у них дивитися, то можна втрачати себе

2. Робота в групах «Я художник, я так бачу»

Згадайте фразеологізм (Картки)

3. С... фразеологізмів

- У сучас... оди активно використо... існують типові порушення фразеологічної норми в українській мові. **Знайдіть і виправте стилістичні помилки (картки).**

Займати посаду – обіймати посаду.

Заказний лист – рекомендований лист.

Належним чином – як належить, як слід.

Не вартує подяки – нема за що дякувати.

Поступила пропозиція – надійшла пропозиція.

При відкритих дверях – привселюдно.

- Прочитайте уривок з художніх творів. Визначте фразеологізм. Поясніть його стилістичну роль, емоційне спрямування

- З того часу як побили глека з Параскою, то вона вже і губи надула, при зустрічі мовчить, їсть очима, як іржа залізо.
- Після того – не пізнати Чіпки: став він веселіший, привітніший; світ йому усміхається, хоч і знає, що тепер біда не спить.
- Ось ми й вирости. Пора, кажуть, за розум братися. Але в багатьох із нас у голові ще вітер.
- Це було тоді, коли два кривих народи, піднявши стяги, стали у «дідівські стяги дзвонити» (1654рік).
- Ми будемо ворогам голови здіймати, а свої славою покриєм.
- Мелашка знала, що не вгодить свекрусі, і стояла ні в сих, ні втих серед хати та дивилась на замазані руки
- - Козаки сидять згорнувши руки! — каже Шрам.
- — Як же дійшов літ та убрався в силу, - біда з ним та й годі!

4. Синтаксична роль фразеологізмів (визначити синтаксичну роль фразеологізмів у поданих цитатах)

5. Онлайн-тестування (на урок, підручник QR-код)

6. Вільне есе

Пояснити вислів: «Двоє дивляться в калюжу: один бачить зорі. А інший – каламутну воду».

IV. Рефлексія й оцінювання

- ❖ Яку мету ставили перед собою?
- ❖ Чого досягли?
- ❖ Які враження від заняття, від нової інформації?
- ❖ Які форми роботи вам сподобалися?

IV. Домашнє завдання

Впр 340